

prof. dr hab. Jadwiga Pazdan
Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego
w Warszawie

Katowice, dnia 11 marca 2020 r.

R e c e n z j a

rozprawy habilitacyjnej i dorobku naukowego dr. Tomasza Chłopeckiego w postępowaniu habilitacyjnym przed Wydziałem Prawa i Administracji Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego

I

Dr Tomasz Chłopecki jest absolwentem Wydziału Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego. Studia prawnicze ukończył w 2011 r. Trzy lata później (w 2014 r.) uzyskał stopień doktora nauk prawnych na macierzystym Wydziale, na podstawie rozprawy pt. „Myśl polityczna i prawna obozu rządzącego w Polsce w latach 1935-1939”.

Od 1.10.2017 r. jest nauczycielem akademickim zatrudnionym na stanowisku adiunkta w Wyższej Szkole Prawa we Wrocławiu.

II

Główną pozycją w dorobku naukowym kandydata przedstawioną w postępowaniu habilitacyjnym jest monografia pt. *Koncepcje notariatu i jego instytucji w latach 1918-1951. Notariat państwowy czy prywatny?* Wyd. TUM, Wrocław 2019, ss. 452.

Monografia składa się z pięciu rozdziałów.

Rozdział I poświęcił autor notariatowi w okresie zaborów (s. 23-60). W zwięzłej formie przedstawił zróżnicowany obraz notariatu z jakim zetknęło się Państwo Polskie u progu niepodległości w 1918 r.

Najciekawszy i najbardziej wartościowy jest rozdział II, w którym autor omawia kształtowanie się koncepcji notariatu w Polsce po roku 1918 (s. 61-144). Autor w interesujący sposób przedstawił tło w jakim doszło do wydania rozporządzenia Prezydenta RP – Prawo o notariacie w 1933 r. Trafnie uchwycił ścierające się wówczas poglądy i idee, na których oparte są rozwiązania prawa o notariacie z 1933 r. Autorowi najwyraźniej odpowiada przyznanie notariuszowi charakteru męża zaufania publicznego, a nie urzędnika państwowego.

W rozdziale III autor omawia ustrój notariatu (s. 145-208). Píše więc o przymusie notarialnym (s. 145-153), izbach notarialnych (s. 153-159), taksie notarialnej (s. 160-170), kwestiach podatkowych (s. 171-178), ustawie stemplowej (s. 178-193), aplikantach i asesorach notarialnych (s. 193-204). Rozdział kończy zwięzłe podsumowanie (s. 205-208).

W rozważaniach o przymusie notarialnym zestawia czynności prawne i inne zdarzenia prawne, które wymagają udziału notariusza, omawia formy tego udziału.

W ówczesnym stanie prawnym było to zadanie niełatwe ze względu na bogactwo i zróżnicowanie regulacji prawnych.

Doniosłość zagadnień poruszanych w dalszych rozważaniach tego rozdziału z punktu widzenia tytułu monografii jest zróżnicowana. Ich zaletą jest nasycenie wywodów informacjami o rzeczywistym funkcjonowaniu notariatu w Polsce po 1 stycznia 1934 r., kiedy to weszło w życie rozporządzenie Prezydenta RP z 1933 r.

Tytuł rozdziału IV brzmi obiecująco. Autor zapowiada w nim, że przedstawi udział przedstawicieli notariatu w debatach o instytucjach prawnych. Tymczasem jego

zawartość znacznie odbiega od tej zapowiedzi. Autor skoncentrował się bowiem na rodowodzie różnych regulacji prawnych, doniosłych w działalności notariuszy. Interesująco omawia hipotekę (s. 221-239), spółkę akcyjną (s. 240-254), spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością (s. 254-264), kodeks handlowy (s. 264-281), prawo wekslowe (s. 281-293) i czekowe (s. 293-299), prawo upadłościowe i układowe (s. 299-308). Z wywodów autora wyłania się rola notariuszy na tle poszczególnych aktów. Nie uzyskujemy zaś dokładnej odpowiedzi na pytanie jaki wpływ na ich powstanie mieli notariusze.

Nie umniejsza to jednak wagi tych rozważań. Potwierdzają one kompetencje autora w zakresie prawa prywatnego. Zaliczyć je należy do jego osiągnięć.

Okresowi 1939-1945 poświęcił rozważania wstępne w ustępie 1-ym (5.1) rozdziału V zatytułowanym „Notariat w latach 1945-1952”. Informacje tam podane są wybiórcze. Czytelnik nie uzyskuje pełnego obrazu funkcjonowania materiału na ziemiach polskich w czasie okupacji.

Pełniejszej charakterystyki funkcjonowania notariatu w latach powojennych do roku 1951 dostarczają dalsze wywody rozdziału V. Autor na podstawie badań archiwalnych zgromadził wiele informacji obrazujących pozycję notariuszy i drogę ku upaństwowieniu notariatu. Ważne informacje o warunkach w jakich funkcjonowali notariusze zawiera ustęp 5.4 zatytułowany: „Notariusz jako płatnik”.

Zaskoczył mnie natomiast ustęp 5.5 zatytułowany: „Koncepcje prawa cywilnego”. Wbrew nadziejom, które stwarzał jego tytuł, został on poświęcony unifikacji prawa cywilnego po drugiej wojnie światowej.

Nie bardzo rozumiem sens włączenia do rozprawy tych rozważań. Są one pełne uproszczeń. Autor nie uwzględnił podstawowych opracowań, w których dzieło unifikacji i próby stworzenia projektu kodeksu cywilnego pod koniec lat czterdziestych

zostały poddane gruntownej analizie i wyważonym ocenom (zob. w szczególności obszerne opracowania S. Grzybowskiego, J. Skąpskiego i S. Grodziskiego w KPP 1992 Nr 1-4 oraz publikacje L. Górnickiego).

Dla roli notariatu mogłoby mieć znaczenie uchwycenie i wyeksponowanie zapotrzebowania jakie stwarzały nowe przepisy prawa cywilnego, ustanowione po drugiej wojnie światowej, na udział notariuszy w obrocie prawnym przy dokonywaniu czynności prawnych i innych zdarzeniach prawnych. Tego jednak w rozprawie brak.

Podsumowania rozważań autor dokonał w zakończeniu monografii (s. 365-373). Zawiera ono trafne stwierdzenia ukazujące koncepcje notariatu urzeczywistniane w okresie międzywojennym, w szczególności koncepcję ucieleśnioną w prawie o notariacie z 1933 r. Interesujące są porównania notariusza do „sędziego dla spraw bezspornych”. Poprawnie podsumował, opisane wcześniej zmiany następujące po drugiej wojnie światowej, aż do chwili powołania państwowych biur notarialnych w 1952 r.

Zabrakło zaś nawiązania do czasów współczesnych i toczonych dziś w doktrynie dyskusji poświęconych poszukiwaniu modelu notariatu odpowiadającego aktualnym potrzebom obrotu prawnego.

Mimo wspomnianych wyżej niedostatków stwierdzam, że przedstawiona przez dr. Tomasza Cłopeckiego praca pt. Koncepcje notariatu i jego instytucji w latach 1918-1951 stanowi rozwiązanie istotnego zadania badawczego, jest znaczącym osiągnięciem naukowym, spełnia więc wymagania stawiane w obowiązujących przepisach rozprawom habilitacyjnym.

III

1. Pozostały dorobek naukowy Kandydata obejmuje publikacje o różnym charakterze i zróżnicowanej tematyce.

Kandydat wymienia w swym dorobku monografię pt. *Myśl polityczna i prawna obozu rządzącego w Polsce w latach 1935-1939*, Wydawca FNCE sp. z o.o., Poznań 2018, ss. 605, zaznaczając, że jest to uzupełniona i rozszerzona wersja rozprawy doktorskiej. Nie da się jednak, bez porównania monografii ogłoszonej w 2018 r. z pierwotnym tekstem dysertacji doktorskiej obronionej w 2014 r., stwierdzić stopnia nowości rozprawy ogłoszonej w 2018 r. Porównanie takie bez dostarczenia tekstu rozprawy doktorskiej jest niewykonalne. Wspomniana monografia nie może więc być brana pod uwagę w postępowaniu habilitacyjnym jako składnik dorobku naukowego kandydata po doktoracie.

Należy jednak zauważyć, że po doktoracie pojawiły się w dorobku dr. Tomasza Chłopeckiego także inne publikacje w ramach nurtu określanego mianem: koncepcje polityczno - prawne II Rzeczypospolitej. Wymienić tu trzeba takie studia i artykuły jak: *Ewolucja stosunków politycznych i prawnych w Polsce po śmierci Marszałka Józefa Piłsudskiego*, (w:) *Pióro mocniejsze niż miecz. Studia z zakresu historii prasy II RP*, Łódź 2018, s. 43-57; *Aspekty ustrojowo - prawne reformy oświaty w II Rzeczypospolitej w 1932 roku* (w:) *Kontynent europejski wobec wyzwań współczesności*, t. 3, Lwów-Olsztyn 2018, s. 312-336; *Koncepcje obozu rządzącego w Polsce wobec mniejszości narodowych w latach 1935-1939. Zarys problematyki polityczno-prawnej*, „Perspectiva, Legnickie Studia Teologiczno-Historyczne, Rok XVI, nr 1 (30), 2017, s. 5-19; *Myśl polityczna i prawna obozu rządzącego w Polsce w latach 1935-1939, Zarys problematyki*, „Zeszyty Naukowe Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. Witelona w Legnicy”, nr 23 (2), 2017, s. 179-195; *Koncepcje ustrojowo-prawne obozu rządzącego w II Rzeczypospolitej w latach 1926-1932*, (w:) *Rodzinna Europa. Europejska myśl polityczno -prawna u progu XXI wieku*, Wrocław 2015, s. 257-269 (współautorstwo); *Kilka słów o „polityce równowagi” w II Rzeczypospolitej (1935-1939)*, (w:) *Tendencje rozwojowe*

myśli politycznej i prawnej, red. M. Marszał, M. Maciejewski, M. Sadowski, Wrocław 2014, s. 513-525.

Do tego nurtu można też zaliczyć współautorstwo opracowania pt. Polityczno-prawne uwarunkowania stosunków polsko – niemieckich przed wybuchem drugiej wojny światowej i ich współczesne interpretacje, Bańska Bystrzyca 2015, s. 79-106.

Ten dorobek kandydata może być uwzględniany w postępowaniu habilitacyjnym po stronie „aktywów”.

2. Równoległy nurt badawczy w stosunku do nurtu omawianego w poprzednim punkcie stanowią mocno reprezentowane w dorobku kandydata badania poświęcone koncepcjom gospodarczym i społecznym II Rzeczypospolitej.

Zainteresowanie tym obszarem powinno być obecne w studiach każdego prawnika prywatysty. Kandydat osiągnął w tym zakresie dużą biegłość, wykraczającą poza wiedzę oczekiwaną od przeciętnego cywilisty. Jego dorobek w ramach tego nurtu jest znaczący.

Na dorobek ten składają się takie publikacje jak: Koncepcje gospodarcze w II Rzeczypospolitej w latach 1935-1939, Wybrane zagadnienia ekonomiczne i prawne, (w:) Wpływ zmian społecznych, gospodarczych i ustrojowych na system prawa, red. U. Kalina- Prasznic, Wrocław 2018, s. 93-112; Interwencjonizm jako próba systemu gospodarczego w II Rzeczypospolitej – ujęcie prawne, (w:) Kontynent europejski wobec wyzwań współczesności, t. 3, red. A. Kordonska, R. Kordonski, L. Muszyński, Lwów-Olsztyn 2018, s. 216-229; Rewizjonizm metod polityki ekonomicznej w koncepcjach Eugeniusza Kwiatkowskiego. Zarys problemu, „Modern Geopolitics as a challenge for International Security”, Lwów 2018, s. 135-141; Gospodarka niepodległej Polski. Wybrane aspekty polityczne i prawne do 1926 roku, (w:) Kontynent europejski wobec wyzwań współczesności, t. 2, red. R. Kordonski, A. Kordonska, L. Muszyński, Lwów-Olsztyn 2017,

s. 205-214; *Koncepcje polskiej gospodarki w latach 1926-1932 r.* (w:) *Paradygmat zrównoważonego rozwoju w świecie nieprzewidywalnych przemian*, red. R. Kordonski, A. Kordonska, Lwów-Olsztyn 2017, s. 65-80; *The conditio of Polish economy in the first years after regaining independence. Political and legal outline*, "Facta Simonidis. Zeszyty Naukowe Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Zamościu", nr 1(11), Zamość 2018, 243-256.

Odpryskiem tych studiów na płaszczyźnie cywilnoprawnej jest wartościowe studium pt. *Prawo upadłościowe i układowe w okresie II Rzeczypospolitej* (w:) *Trendy przestrzeni międzynarodowej w wymiarze globalnym i regionalnym*, t. I, red. A. Kordonska, R. Kordonski, L. Muszyński, Lwów-Olsztyn 2018, s. 180-198.

3. Poza rozprawą habilitacyjną Kandydat problematyce notariatu poświęcił szereg innych publikacji. Z reguły wykraczają one poza problematykę omawianą w rozprawie habilitacyjnej. Jest autorem następujących artykułów: *Kształtowanie się notariatu na ziemiach polskich od X do XVIII wieku. Zarys problematyki historycznej i prawnej* (ZNUR, Prawo 21/2017, s. 31-47), *Ustawodawstwo notarialne na ziemiach polskich w okresie zaborów*, w: *Transformacja środowiska międzynarodowego i jego wielowymiarowość*, Lwów-Olsztyn 2017, s. 151-160, „*Konstytucja polskiego notariatu*” w oczach polskich prawników, *Rejent*, nr 5 (313), 2017, s. 9-37.

Szereg artykułów poświęconych problematyce notarialnej ogłosił w języku angielskim: *The legal position of the notary in the Second Republic – reform Project. The period 1918-1923*, „*Zeszyty Naukowe Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. Witelona w Legnicy*” nr 35 (4) 2017, Legnica 2017, s. 133-143; *Stamp duties in notarial practice chiring the Second Polish Republic, Modern trends in the international environment transformation: the identities, norms and values*, „*INTERNATIONAL RELATIONS REVIEW*”, 2018 (1), Lwów-Olsztyn 2018, s. 217-228; *Reform of the Notaries*

in years 1929-1933, "Zeszyty Naukowe Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im Witelona w Legnicy", nr 26 (1) 2018, Legnica 2018, s. 139-150.

Publikacje te wzbogacają dorobek kandydata w zakresie problematyki notarialnej.

4. Kandydat jest też autorem kilkunastu innych publikacji, które wykraczają poza omawiane wyżej główne nurty badawcze.

Tytułem przykładu pragnę wymienić następujące publikacje: Models of corporate governance. Outline of the issue, (w:) Transformacja środowiska międzynarodowego i jego wielowymiarowość, t. 5, red. R. Kordonski, A. Kordonska, D. Kamilewicz-Rucińska, Lwów-Olsztyn 2017, s. 141-150; Mining legislation in Poland after 1945. An outline of the issues, (w:) Kontynent europejski wobec wyzwań współczesności, t. I, red. R. Kordonski, A. Kordonska, L. Muszński, Lwów-Olsztyn, 2017, s. 221-230; Mining law in Poland until 1939 – legal approach „Przegląd Naukowo-Medyczny. Edukacja dla Bezpieczeństwa”, R. XI, numer 1/2018 (38), Poznań 2018, s. 488-498; Prawnicy Księstwa Warszawskiego Hugo Kołłątaj i Stanisław Węgrzecki wobec monarchii – wybrane aspekty polityczno-prawne, „Monarchia. Ides, Historia, Perspektywy”, red. K. Kofin, Kraków 2018, s. 39-51; Poliksh-Lithuanian dialogue in Parisian „Kultura” (1951-2000), „Śladami Jerzego Giedroycia”, red. M. Marszał, P. Fiktus, Kraków 2014, s. 87-96 (współautorstwo); Lviv economic thought on the example of Ludvig von Mises Visnyk of the Lviv University. Series Economics: Issue 51, Wydawnictwo Uniwersytetu Ivana Franki we Lwowie, Lviv 2015, s. 438- 446 (współautorstwo); Prawne i ekonomiczne aspekty relacji gospodarczych Polski i Ukrainy w latach 1991-2008, „Studenckie Prace Prawnicze, Administratywistyczne i Ekonomiczne”, Wrocław 2014, t. 16, s. 29-41; Prawne aspekty relacji gospodarczych Polski i Ukrainy w latach 1999-2013, Zarys problematyki, „BEZPIECZEŃSTWO ENERGETYCZNE”:- RYNKI SUROWCÓW I ENERGII –

TERAŹNIEJSZOŚĆ I PRZYSZŁOŚĆ”, Tom II „Technologia – Prawo – Ochrona środowiska”, red. P. Kwiatkiewicz, Poznań 2014, s. 225-244; Informatyzacja rejestru publicznego na przykładzie elektronicznej księgi wieczystej. Prawne i administracyjne aspekty komunikacji elektronicznej, (w:) Legal and administrative aspects of electronic Communications red. J. Mazurkiewicz, P. Szymaniec, Wałbrzych 2018, s. 75-93.

Publikacje te potwierdzają szerokie zainteresowania i kompetencje naukowe kandydata.

5. W załączonych materiałach znajdują się dwie książki o podobnym charakterze. Pierwsza nosi tytuł „Z dziejów Wrocławskiej Izby Notarialnej w latach 1947-1952 (Poznań 2017, ss. 194), druga zaś jest zatytułowana „Adwokatura wrocławska w latach 1946 -1958 (Poznań 2017, ss. 305). Obie dotyczą interesującego czasu i interesującego miejsca. W obu jednak autor zamieścił jedynie krótkie opracowania (w pierwszej są to strony od 5 do 58, w drugiej od 5 do 51), pozostała ich zawartość to różne dokumenty i akty normatywne.

W postępowaniu habilitacyjnym obie te książki zasługują na odnotowanie jedynie jako dowody pożytecznej aktywności pisarskiej Kandydata. Nie można nadawać im większego znaczenia naukowego.

IV

Publikacje dr Tomasza Chłopeckiego zredagowane są na ogół starannie. Strona warsztatowa jest zwykle bez zarzutu.

Autor sprawnie posługuje się językiem polskim. Pisze jasno, z dbałością o precyzję wypowiedzi.

Potknięcia językowe są nieliczne. Sporo artykułów ogłosił w języku angielskim.

Brak jednak publikacji w centralnych prawniczych czasopismach polskich i znaczących czasopismach prawniczych świata zachodniego.

V

Kandydat bierze aktywny udział w krajowym i międzynarodowym życiu naukowym. Uczestniczył (aktywnie) w pięciu konferencjach naukowych poza granicami Polski (trzykrotnie Lwów, Bańska Bystrzyca, Wilno) i w trzech konferencjach krajowych (Poznań, Wałbrzych, Wrocław). Był we własnej Uczelni członkiem komitetu organizacyjnego ogólnopolskiej konferencji „W poszukiwaniu prawdy, czyli dowody w procesie cywilnym i karnym” (2018) oraz organizatorem panelu dyskusyjnego na temat rozwoju zawodów prawniczych w Polsce (2018).

Uczelnia obdarzyła go kilkoma wyróżnieniami (Nagroda Oscara w kategorii „Złoty Wykładowca” oraz Nagroda Oscara w kategorii „Przyjaciel Studentów”).

Jest sekretarzem redakcji czasopisma „Państwo Prawne”.

W 2014 r. odbył staż naukowy w Uniwersytecie we Lwowie.

Pełni różne funkcje w Uczelni. Powierzano mu wykonanie recenzji wydawniczych w czasopismach oraz w Wydawnictwie TUM we Wrocławiu.

Współpracuje z przedsiębiorcami i instytucjami życia gospodarczego.

VI

Uwzględniając wszystkie przedstawione wyżej okoliczności stwierdzam, że w świetle przepisów mających zastosowanie do postępowania habilitacyjnego z wniosku dr Tomasza Chłopeckiego, istnieją podstawy do nadania dr. Tomasowi Chłopeckiemu stopnia doktora habilitowanego w dyscyplinie prawo.

